

Stabdykime invazinių augalų rūšių plitimą!

Dr. Zenonas GULBINAS
VšĮ Gamtos paveldo fondo projektų vadovas

Iš kitų pasaulio kraštų kilusių augalų rūšių plitimą už jų natūralaus arealo ribų lemia tiesioginė ir netiesioginė žmonių veikla, o kai svetimžemiai augalai tampa invaziniais, jie sukelia ekosistemų pokyčius. Kartais invazinių augalų sukelti pokyčiai yra dramatiški: lemia vietinių rūšių nykimą arba skatina reikšmingus ekosistemų funkcionavimo pokyčius.

Nepaisant daugybės tyrimų, vis dar stinga informacijos apie daugelio svetimžemių ir invazinių augalų rūšių paplitimą bei jų poveikį aplinkai. Jau dabar invazinės augalų rūšys laikomos viena iš svarbiausių ir sparčiausiai didėjančių grėsmių maisto saugai, žmonių ir gyvūnų sveikatai bei biologinei įvairovei. Įvairių organizmų invazija kartu su vis spartėjančia klimato kaita yra bene sunkiausiai išsprendžiamos ekologinės problemos. Svetimžemės invazinės augalų rūšys veikia ne tik dirvožemį, bet ir kitus aplinkos komponentus, ekosistemų teikiamas paslaugas, kenkia žmonių sveikatai.

Sprendžiant invazinių augalų rūšių plitimo problemas, labai svarbus tarpvalstybinis bendradarbiavimas. Pagrindiniai invazinių augalų rūšių plitimą lemiantys veiksniai yra upės, žmonių veikla, gyvūnų migracija ir klimato kaita. Dėl to, siekiant stabdyti invazinių rūšių plitimą, būtina veikti tarpvalstybiniu lygmeniu. Deja, iki šiol stinga ilgalaikio bendradarbiavimo, įskaitant integruotą strateginį požiūrį į invazinių augalų rūšių plitimo prevenciją, kontrolę ir valdymą. Taip pat labai svarbu vykdyti bendrus mokslinius tyrimus, keistis informacija, žiniomis ir gerąja patirtimi.

Viešoji įstaiga *Gamtos paveldo fondas* (www.gpf.lt) kartu su kitomis Lietuvos ir Baltarusijos institucijomis inicijavo projektą „Svetimžemių invazinių augalų rūšių neigiamo poveikio ekosistemoms ir žmonių gerovei sumažinimas Lietuvos - Baltarusijos pasienio regione“ (ENI-LLB-1-207, Alien Invasive Plants). Projektą iš dalies finansuoja 2014 - 2020 metų Europos kaimynystės priemonės Latvijos,

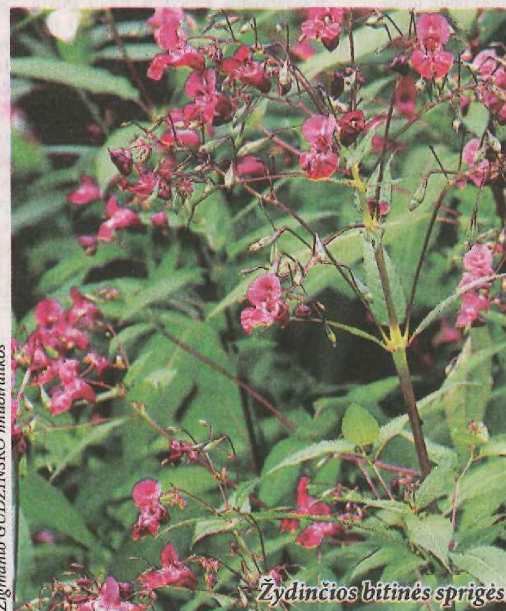
Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa (www.eni-cbc.eu). Europos Sąjunga projektui skiria 283 222,18 Eur. Projekto pradžia - 2019-02-15, projekto pabaiga - 2020-11-14.

Trys projekto partneriai iš Lietuvos ir trys partneriai iš Baltarusijos atstovauja skirtingoms organizacijoms. Projekto vadovaujantis partneris - VšĮ *Gamtos paveldo fondas* (www.gpf.lt). Projekte taip pat dalyvauja du partneriai iš Lietuvos - Džukijos nacionalinio parko ir Čepelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija (www.cepkeliai-dzukija.lt) ir Varėnos rajono savivaldybės administracija (www.varena.lt) bei trys partneriai iš Baltarusijos: *Gardino Janko Kupalos valstybinis universitetas* (www.grsu.by), *Gardino rajono vykdomojo komiteto Žemės ūkio ir maisto valdyba* (www.grodnorik.gov.by) ir *Valstybinė aplinkosaugos institucija „Respublikinis kraštovaizdžio draustinis „Ozery“* (www.gpu-ozera.by).

Projekto tikslas - gerinti vietos ir regioninių valdžios institucijų, taip pat kitų, gamtos ir aplinkosaugos valdymo srityse veikiančių viešųjų įstaigų gebėjimus ir pajėgumus, spręsti gamtines ir žmonių sukeltas problemas, tarp kurių yra ir invazinių rūšių plitimas.

Siekiant išspręsti šią aktualią Lietuvos ir Baltarusijos pasienio problemą, numatoma skatinti teisinę ir administracinę bendradarbiavimą tarp kaimyninių šalių valdžios institucijų invazinių augalų rūšių plitimo prevencijos, kontrolės ir valdymo srityje, pagerinti techninius pajėgumus ir rūšių naikinimo metodus, organizuoti mokymus, sustiprinti vietos bendruomenių gebėjimus ir skatinti jų aktyvumą priimančioms viešuosius sprendimus, susijusius su svetimžemių invazinių rūšių kontrole ir naikinimu.

Visa veikla bus vykdoma tiek saugomose teritorijose, tiek už jų ribų. Projekto įgyvendinimo metu bus inventorizuota 20 svetimžemių invazinių augalų rūšių Džukijos nacionalinio parko ir Čepelių valstybinio gamtinio rezervato teritorijoje bei visame Varėnos rajone. Tokia pati veikla bus vykdoma ir su Lietuva besiribojančiose

Žydinčios bitinės sprigės

Sosnovskio barščių sąžalynas

Gardino srities teritorijose. Inventorizacijos rezultatų pagrindu bus sudaryta GIS duomenų bazė ir skaitmeniniai rūšių paplitimo žemėlapiai. Atlikus abiejų šalių teisės aktų lyginamąją analizę bus parengta bendra svetimžemių invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo strategija. Invazinių rūšių naikinimas bus demonstruojamas saugomose teritorijose (po 2 plotus kiekvienoje šalyje - 2 ha Lietuvoje bei 1,5 ha Baltarusijoje) bei 10 plotelių (po 1,5 ha kiekvienoje šalyje) už saugomų teritorijų ribų. Suinteresuotųjų asmenų grupių gebėjimams stiprinti numatyta organizuoti 10 renginių, skirtų vietos bendruomenėms ir žemių savininkams, 3 darbinis pasitarimus savivaldos ir valstybinių institucijų specialistams bei baigiamąjį projekto konferenciją.

Vykdamas projektą sukurta internetinė anketa, skirta rinkti duomenis apie 20 invazinių augalų rūšių paplitimą Lietuvos ir Baltarusijos pasienio regione (Alytaus ir Vilniaus apskrityse bei Gardino srityje). Anketa galima rasti internete adresu: <https://arcg.is/0Drb1u> (nuorodą rekomenduojame

kopijuoti į jūsų naudojamą naršyklę), taip pat naudojant mobiliuosius prietaisus skenuojant QR kodą:

Kviečiame pažymėti pastebėtų svetimžemių invazinių augalų vietas! Jūsų pateikti duomenys padės įvertinti potencialias grėsmes pasienio regiono biologinei įvairovei, gyventojų sveikatai, žemės ir miškų ūkiui bei suplanuoti pavojingų invazinių augalų kontrolės

ir naikinimo priemones.

2019 m. gegužės mėn. pabaigoje Varėnos r. įvyko įvadinis projekto partnerių susitikimas, kurio metu buvo aptartos projekto veiklos, programos reikalavimai ir partnerių atsakomybė, artimiausi darbai, numatytos renginių datos. VšĮ *Gamtos paveldo fondo* specialistai jau pradėjo svetimžemių invazinių augalų inventorizaciją Varėnos rajone, kuriama šių rūšių GIS duomenų bazė, analizuojami surinkti pirminiai duomenys.

Šis straipsnis parengtas naudojant Europos Sąjungos finansinę paramą. Už jo turinį atsako VšĮ *Gamtos paveldo fondas*. Jokiomis aplinkybėmis negali būti laikoma, kad jis atspindi Europos Sąjungos nuomonę.

Užs. Nr. 07/28/1

Šią programą finansuoja
Europos Sąjunga

LATVIJA
LIETUVA
BALTARUSIJA
2014-2020